UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Defensio Regie || assert[i]o[n]is co[n]tra Ba||bylonicam captiuitate[m]

Fisher, John

Coloniæ, 1525

VD16 F 1226

Capvt Dvodecimvm. Ordine[m] & matrimoniu[m] e[ss]e sacrame[n]ta, co[n]ferreq[ue] gra[tia]m efficacit[er].

urn:nbn:de:hbz:466:1-30480

Visual Library

hil igit̃ ad rẽ attinẽt priora uerba q̃ Luther⁹ produxit. Sed &
manifeſte falſam attulit interp̃tationẽ, quũ ſubiecit, Id eſt de
oĩm dictis & factis iudicãdi ius habetis. Nã & ſubſequẽter ue
tat Paul⁹ eiuſmodi iudicia dicẽs. Nolite añ tẽpus iudicare q̃ad
uſq; ueniat dñs. Quare falſum eſt, ꝙ de omniũ dictis & factis
haberẽt ius iudicãdi. Quæ uero ſequunt̃ in Luthero cõuicia
iactãtiæq; ſunt, q̃bus ego nõ rñdeo, ſed iudicio lectoris p̃mit-
I.Cor.4 to, quẽ obnixius precor, ut cũ illis cõferre uelit, q̃ ſupra dixi-
mus. Ipſa uero conuitia quiſq; legerit, intelliget ea nequaq̃ a
ſancto ſpũ, ſed a dæmone q̃piã impuriſſimo proceſſiſſe potius

¶ Ordinem & matrimoniũ eſſe ſacramẽta, cõfer
req; gratiam efficaciter. Cap. XII.

.I. IAm poſtremo loco quũ prope calcẽ libelli, q̃-
dã aduerſus ordinis & matrimonij ſacramenta
Lutherus obiecit, ad ea paucis rñdebimus. Cõ
tẽdit hic Luther⁹, ordinẽ haudquaq̃ ſacr̃m eſſe
ꝙ ſacramẽti rõ quã ipſe excogitauit neutiq̃, ut
" ait, cõueniat ordini. Ego (inq̃t) ordinẽ negaui ſacramẽtũ eẽ,
" id eſt promiſſionẽ et ſignũ gr̃æ adiectũ quale ẽ baptiſm⁹ & pa
Definitio ſa- nis. Nullũ itaq; Luthero ſacramẽtũ eſt, niſi q̃d apertã in ſcrip
cramẽti a Lu. turis habeat gratiæ promiſſionẽ cui ſignũ q̃q; ſenſibile ſit adie
ctũ. At q̃d opus fuit, ut Lutherus hãc nobis nouã ſacramenti
rationẽ excogitaret? Intellige lector ob id hũc nodũ in ſcirpo
ſtuduit immittere, q̃ ſuũ errorẽ (quẽ de fide cõcepit) ſecuri⁹ tu
eat̃. Nã p̃ſpexit hõ uaferrimus, ſi p̃ ſacramenta q̃s grãm aſſeq
ualeat, iã cõſequẽs eſſe, ut nõ ſola fide iuſtificemur, ſed p̃ ſacra
Opa ad iuſti- mentoꝝ etiã opa. Q; ſi q̃s admiſerit, iã corruit funditus uni-
tiã cõducunt uerſa Lutheri ſtructura. At q̃ ſit illud ſcripturis cõſentaneum
pluribus inter cõfutandũ articulos p̃ illũ aſſertos oſtẽdim⁹ ar.
.I. Quibus iã hoc unũ adijciem⁹. Si fides ſola iuſtũ efficiat &
opera nihil penitus adijciãt iuſtitiæ, tũ Iohãnes in ep̃la prima
cap. 3. nõ recte iuſtũ diffiniuit quũ dixit. Qui exercet iuſticiã,
iuſtus eſt. Q; ſi uerũ ſit, ut & eſt oĩno ueriſſimũ, oportet eũ q̃
uelit iuſtus eſſe, iuſtitiã exercere, neq; ſufficit cuipiã ut credat
ſolũ. Nã quãtũuis q̃s crediderit, ſi ſua ſponte peccet iniuſtus
e ueſtigio reddit̃, quẽadmodũ e regione Iohãnes ſubdit. Qui

cõmittit(inqt)pctm̃,ex diabolo eſt,qm̃ ab initio diabol⁹ pec-
cat. Ecce q ſua ſpõte peccat,ex diabolo eſt. Qũo ergo nõ ẽ ex
diabolo,q ĩ oĩ ope q̃d facit peccat,id q̃d Luther⁹ ubiq; cõtẽdit
At his annectit Ioãnes. Ad hoc aparuit filius dei,ut diſſoluat
opa diaboli. Venit ergo filius dei, nõ ſolũ ob id ut crederem⁹ Sola fides nõ
uerũetiã ut in pceptis eius incederem⁹ neq; ſpõte peccaremus ſufficit ad in-
nr̃a. Quiſqs aũt hæc facit,iuſtitiã exercet & iuſtus ẽ, neq; ſola ſtitiam.
fides eũ iuſtũ reddit, ſed opa q̃q; pter fidẽ. Hortaẗ etiã Timo-
theũ Paulus. j. ad. Ti. j. q̃tenus pter fidẽ,cõſciẽtiã inſup bonã
habeat. Hñs(inqt)fidẽ & bonã cõſciẽtiã. Nõ ſufficit ergo fi-
des,ſed oportet inſup & bona fulciri cõſciẽtia,quã & ille ſorti
tus ẽ ſol⁹,quẽ prius admiſſoꝝ uere pœnitet, & uolũtatẽ habet
firmã deinceps recte operãdi. Quiſqs hoꝝ ſibi cõſcius nõ fue-
rit,is pfecto nõ h; cõſciẽtiã bonã,neq; iuſt⁹ dici poterit. Hęc
diximus,ut intelligas optime lector, q̃ inſolidę caducæq; baſi
Luther⁹ inuitaẗ,quũ fidẽ ſine opibus ſufficere doceat,nec opa
iuſtitiæ quicq̃ fidei ſupaddere. Sup q̃ baſi ſtructurã hãc moliẗ
ut pro ſacris nulla cõferaẗ gr̃a,ſed hãc(ut ait)ſola fide cõſequi
mur. Nos ꝟo ut nõ inficiamur,qn prima iuſtificatõis gr̃a p ſo
lã fidẽ acqri poſſit,ubi fides ualidã fuerit,ita nõ dubitamus &
in his ĩ qbus fides admodũ tenuis ẽ p ſacra gr̃am cõferri & per
opa bona collatã augeri poſſe. Cęteꝝ Luther⁹ ut ſuã hęreſim
facili⁹ aſtruat,hãc nob nouã ſacramẽti rõnẽ excogitauit, quã
ſi admiſerim⁹,tũ uix ullũ e ſeptẽ habebim⁹ pro ſacro, tum alia
plura(de qbus nemo qcq̃ tale cogitauit)ſacra fore cõcedem⁹
¶ Sed age prius illud doceam⁹. Euchariſtia nullã aptã h; gr̃æ II.
promiſſionẽ,& maxime ſi qs negauerit. 6. ca. euãgelij Iohan.
ad Euchariſtiã ſpectare,queadmodũ oĩno cõtẽdit Luthe. Nã
de remiſſione pctoꝝ promiſſio q̃ illic memoraẗ, hauddubie p
pter effuſionẽ ſanguinis in cruce fit,& nõ ob eius potationẽ e
calice,q̃d mltis ꝟbis añ pſpicuũ fecim⁹. Quãobrẽ nec erit iux-
ta hãc ſacramẽti rationẽ Euchariſtia ſacramẽtũ. Et baptiſmus
q̃q; ſi quis uelit cõtentioſior eſſe,& cũ Luthero nihil admitte-
re,niſi q palam in ſacris literis exprimaẗ,nuſq̃ habet apertam
gratiæ promiſſionem, ſub expreſſo nomine gratiæ, Atque
ita nullum e ſeptem habebitur ſacramentum.

Q₂ ſi dixerit argumēto colligi poſſe grām pro ſuſceptiōe u-
triuſq; promiſſam eē. Verū nō qcqd argumēto colligi p̄t, id
ꝓtin⁹ cōuincit̄ eē palā exp̄ſſu₃. Nā pleraq; ſunt, q̄ pn̄t argumē
tis iduci, q̄ tn̄ prima frōte plurimū obſcura ſunt. Sed & argu-
mēto colligi p̄t gr̄a₃ fuiſſe promiſſam ob ſingulū q̊dq; ſacramē
tū. Nā ſi grām recipiat qſqs rite p̄parat⁹ ſacr̄m aliq̊d accipit, cū
id citra pactū a deo nobis factū fieri nō poſſit, cōſequēs eſt, ut
hoc ip̄m an̄ promiſiſſet deus futurū. Ecce iā argumēto colligi
tur promiſſam fuiſſe grām pro q̊uis ſacro. Q₂ ſi neget Luthe
rus ex ſcripturis ōſtēdi poſſe grām ad alia ſacramēta dari, p̄ter
q̄ ad baptiſmū & Euchariſtiā. Doceat ipſe primū hoc i eucha
riſtia baptiſmoq; fieri, & nos eadē facilitate docebimus idip̄m
de reliquis. Atq ſat ſcio, niſi petierit ſuppetias e. 6. ca. Iohan.
q̊d ipſe palā recuſauit, hoc de euchariſtia nunq̄ eſt oſtenſurus

III ¶ Sed iā alteꝝ q̊d polliciti ſumus oſtēdam⁹ nēpe ꝙ iuxta ra

Ad Lut. dicta cōſeqt̄ diuerſa eē ſacr̄a

tionē excogitatā a Luthero multa alia de qbus nihil tale exiſti
mat̄, erūt ſacr̄a. Nā eleemoſyna ſacr̄m erit, et dimiſſio fraternę

Lucæ. 11.

iniuriæ & p̄catio atq; id gen⁹ alia. Pro eleemoſyna primū ē ap
ta Chr̄i promiſſio dicētis. Date eleemoſynā & ecce oīa mūda
ſunt uobis. At ſine gr̄a nō purgat̄ anim⁹. Quāobrē & hic pro
mittit̄ gr̄a, q̄ quū abſcōſa ſit & inuiſibilis, neq; deſit hic ſenſibi
le q̊ddā ſignū, res uidelicet q̄ donat̄. Iā cōſequit̄ ut eleemoſy-

Lucæ, 6.

na uerū ſit Luthero ſacramētū, Dimiſſio q̊q; fraternæ iniurię
ſacr̄m erit. Nā ꝓmiſit Chr̄s, Dimittite & dimittet̄ uobis. Di-
miſſio uero pc̄tōꝝ nō fit niſi p̄ grām. Ecce igit̄ promiſſionem
gr̄æ. Porro ſenſibile ſignū eſt, qn̄ uerbo uel nutu cōdonat̄ fra-
tri. Sic in p̄catione promiſſio eſt. Petite & accipietis. Senſibi-
le ſignū eſt geſtus & orātis ỽba. Quāobrē quū ſit in hoꝝ ſin-
gulis ꝓmiſſio & ſignū gr̄æ adiectū qs negabit qn iuxta Lut.
traditionē hęc erūt ỽe ſacr̄a Neq; hic affirmo ꝙ hęc ſacr̄a ſint
aut ubiuis alibi pri⁹ affirmaueri, quēadmodū & captioſe Mar
tinus Bucerus, ſed parū prudēter mihi obicit. Hoc tm̄ dixi, &
dico, ꝙ iuxta rationē a Luth. ſupius traditā, neceſſe eſt, hęc ſa
cramēta dici debere. Nihil igit̄ oportuit hm̄ōi nouā ſacramē
ti rationē excogitare, ſed potius oſtēdiſſet, eā (q̄ apud oēs cōi-
ter exiſtimat̄ ſacramēti rō) nequaq̄ his cōuenire, q̄ orthodoxi,

pro ſacramẽtis hñt. Q̃ ſi nõ fecerit, nihil agit. Nã paꝶ diale
ctice ſubiferẽ. Nõ ſunt ſacra iuxta rationẽ ſacramẽti quã ſom
nia, ait Luther⁹, ideo nõ ſunt ſacra. Sufficit em̃ orthodoxis, ſi
iuxta rationẽ quã ſchola theologoꝶ hactenus approbauit, ſa
cramẽta dici queãt, hoc ẽ, ꝙ ſigna ſint rerũ ſacraꝶ, & formæ
q̃dã uiſibiles inuiſibilis grãe. Quũ igiẽ ad iſtũ modũ hæc ſeptẽ
(q̃ pro ſacramẽtis eccl'ia nũerauit) habeanẽ, & ſint ſacra, incaſ-
ſum Lutherus nobis aliã ſacramẽti rationẽ cõminiſci molitus
eſt. Et q̃q̃ rex illuſtriſſim⁹, plurib⁹ & aptis ſcripturaꝶ teſtimo
nijs oſtẽderit, ordinẽ ad hũc modũ ſacr̃m eẽ, Luther⁹ tñ, tãta
eſt hoĩs impudẽtia, nihil eorũ agnoſcere dignaẽ, p̃ter unũ q̃d
ad Titũ ſcripſit Paulus. De q̊ ſic ait. Nihil proferũt dignũ reſ »
põſione ꝑ tota ſex ſacra, niſi unũ illud, q̃d de ſacro ordinis ad- »
ducit, Paulũ ſcilicet ad Titũ iubẽtẽ, ut ꝑ eccl'ias ordinet p̃ſby- »
teros. Hoc em̃ loco uult inſtitutũ ordinis ſacr̃m. Hæc Luthe.
At Rex ipſe nũq̃ aſſeruit his uerbis aut hoc loco ſacr̃m ordi-
nis inſtitutũ fuiſſe, ſed & locos alios ex Paulo & m'lto ſane di-
lucidiores attulit, q̃bus lucu lẽter oſtẽdit manuũ impõne dari
grãm in ordinatione p̃ſbyteroꝶ. An nõ hãc rẽ u'l digito Pau
l⁹ indicat quũ ad Timotheũ ita ſcribat ep'la priori. Noli negli
gere grãm, q̃ eſt in te, q̃ data ẽ tibi ꝑ prophetiã cũ impõne ma-
nuũ p̃sbyterij. Et rurſum in ep'la poſteriori Admoneo te ut re
ſuſcites grãm dei q̃ in te ẽ, ꝑ impoſitionẽ manuũ meaꝶ. Et ite
rũ ubi uetat ne abutaẽ authoritate ſibi data dicẽs. Nemini cito
manus ĩpoſueris. An nõ ex iſtis p̃ſpicuũ eſt ĩpoſitionẽ manuũ
in ordinationib⁹ p̃ſbyteroꝶ fieri, & eadẽ inſuꝑ donari grãm?
Impoſitio igiẽ manuũ, q̃ & in ipſis ordinatio ẽ, ſenſibile ſignũ
eſt inuiſibilis gratiæ, & perinde uerum ſacramentum.

Definitio ſa-cramẽtoꝶ ca-tholica.

Grã dei cõfer-tur in ordĩati-one ꝑ manuũ impoſitionẽ.

I. Timothe. 4.

2. Timoth. 1.

I. Timoth. 5.

¶ Sed hãc grãm alibi cõtẽdit Luther⁹ accepiſſe Timotheũ
quũ a Paulo baptizareẽ, & non quũ inſtruereẽ ep̃s. At probet IIII
iſtud prius oportet, q̃ ei credamus, nẽpe ꝙ Timotheus a Pau
lo fuiſſet baptizatus. Doceat iſtud ex ſcripturis, q̃d ſcio nunq̃
faciet. Et niſi ſcripturas attulerit, inanis erit ei⁹ probatio. Sed
dicet. Paul⁹ in utraqꝫ ep'la filiũ ſuũ uocat Timotheũ. Eſto. Sic
& Corinthios uocat filios. Nã in ep'la priori ſic eos alloquiẽ.
Nõ q̃ uos pudore ſuffundã hæc ſcribo, ſed ut filios meos dile- I. Cor. 4.

Paulus nõ legi-tur, baptizaſſe Timotheũ.

ctos admoneo. Nã etiã ſi innumeros pędagogos habeatis in chriſto, nõ multos tñ habetis patres. Siqdẽ in chr̃o ieſu p euã-geliũ, ego uos genui, ecce Paulus, & apud ipſos Corinthios gloriat ſe p euãgeliũ eos genuiſſe, q̃s ut audiſti filios ſuos dilectos uocat & eoꝝ ſe dici patrẽ gloriat. Et tñ certum eſt eos a Paulo neutiq̃ fuiſſe baptizatos. Gratias (inquit) ago deo ꝙ ne-

I. Cor. I. minẽ ur̃m baptizauerim, niſi Criſpũ & Gayũ. Et mox ſubdit. Nõ em̃ miſit me chr̃s ut baptizarẽ ſed ut euangelizarẽ. Nihil ergo ꝓbat Timotheũ fuiſſe baptizatũ a Paulo ꝙ Paul⁹ eũ uocarit filiũ. At lyſtris (inqt) erat Timothe⁹, quũ lyſtrẽſes p Paulũ & Barnabã cõuertebãt ad fidẽ. Et iſtđ ut donemus tibi, nõ tñ ob id cõſeqt, ut Paulus illũ baptizarit. Nam quũ euãgelio Corinthĳ primũ credidiſſent & baptizarẽt, erãt Corĩthĳ alĳ cõplures p̃ter Criſpũ & Gayũ & Stephani familiã, nec tñ (ut iã diximus) a paulo fuerãt baptizati. Adempta ẽ igit Luthero facultas oĩs penit⁹ qua mõſtret a ſacris literis Timotheũ a Paulo fuiſſe baptizatũ. Quãobrẽ & hęc tergiuerſatio nihil ei cõducit. Sed hꝫ tortuoſus coluber diuerticulũ aliđ, nẽpe ꝙ hæc manuũ ĩpoſitio nihil ad ordĩs ptineat ſacr̃m, ſic eĩ Paulo poſt

V. “ ¶ Quę ṽo de impoſitõe manuũ ad ordinis ſacr̃m tra (ait
“ hit uidẽt pueri nihil ad ordĩs ſacr̃m ptinere. Sed more ſuo pa-
“ piſtico ſic e ſcripturis facit qđcũq; uiſum fuerit. Impoſitio ma
“ nuũ tũc erat donatio uiſibilis ſpũs ſc̃ti, hæc Lutherus. Nos

Spũs ſc̃tũs diuerſimode collatus eſt

uero cõcedimus impoſitõe manuũ uiſibiliter donatũ fuiſſe ſpiritũ ut hi (quibus ita donatus fuerat) e ueſtigio linguaꝝ donũ acciperẽt, et etiã quibus uellẽt linguis loquerent. Ad iſtud nihil prohibet quin ad aliũ effectũ idẽ ſpũs iterata manuũ impoſitõe donari poſſit inuiſibiliter. Nã ad uarios effectus conferebat idẽ ſpũs & uarĳs idẽ modis. In ipo die qnquageſimo dat⁹

Act. 2. fuit abſq; ulla manuũ impoſitõe, nimiꝝ qñ ſedit ſup ſingulos eoꝝ, & repleti ſunt oẽs (qui tum aderant) ſpũ ſancto. Inter q̃s & Stephanũ & Philippũ pariter accepiſſe ſpm̃ nemo dubitat

Act. 6. Verũtamẽ quũ ĳdem poſtea Diaconi fuiſſent conſtituti, impoſitõe manuũ denuo ſpm̃ acceperũt, ſed ad aliũ effectũ q̃ ut linguis loquerent, nimiꝝ ut munus diaconĳ (qđ illis p apoſtolos collatũ fuerat) alacrius obĳrent & adimplerent efficatius.

Nam antea linguaꝝ donum acceperāt, nūc aūt gratiā aliam Act.9.
inuiſibilem. Sic Paulus quū ab Anania, iuſſu ſpiritus, manus actoꝝ.13.
illi imponebātur, linguaꝝ donū accepit, uerum poſtea quum
ꝑ eundē ſpm̄ iuſſus fuerat in appoſtolatū ſegregari, tum a ꝓ-
phetis & doctoribus denuo ſpm̄, & ad aliū quidē effectū ite-
rata manuū impoſitione cōcepit. Nam ꝓphetę ſimul & doc-
tores, q tum Antiochię fuerāt, ubi inter ieiunandū & ſacrifi-
cādum, de ſegregandis Barnaba & Paulo mādatum ſpirit⁹ ac
cepiſſent, impoſuerunt eis manus. Atq; iſtud ieiunātes pari-
ter & pręcātes fecerunt. ut. xiij. actoꝝ dilucide conſtat. Neq;
tunc iteꝝ Paulus & Barnabas ſpm̄ uiſibiliter accepiſſe credū-
tur, ſed gratiā eius inuiſibilē, qua magis idonei redderētur ad
officium apoſtolatus digne exequēdū. Similiter & prębyte Presbyteri bis
ros, q poſtea per Paulum & Barnabā etiā impoſitione manu receperūt ſpm̄
um creabant, ut. 14. ca. palā eſt, bis accepiſſe ſpm̄ nō ē ambi- ſanctū.
guū. Semel qdē quū eēnt cōfirmati, qđ & cōe fuerat cūctis il-
lius tēporis chriſtianis, atq; iteꝝ quum eſſent ordinati presby
teri, de qua quidē ordinatōne ſic tradit Lucas. χειροτονήσαντες
δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους. Et quāq̄ hoc uerbum χειροτονέω ad plæ-
bem alibi ꝑtineat, quum hi manuū eleuatōe delegerint magi-
ſtrat⁹, nunc tamē palam eſt nō de plębe, ſed de apoſtolis ipſis,
nempe Paulo & Barnaba, fuiſſe dictum, ut hi uidelicet mani-
bus, hoc eſt manuum impoſitione, tum creaſſent, & præfeciſ
ſent plæbi præsbyteros, pręcatiq; eſſent cum ieiunijs. Ecce ie
iunia, præcationē, & manuum impoſitionē.

¶ Nūc cenſurā adhibe lector uter e duobus. Rex ne an Lu VI
therus ſcripturis uerius & accōmodatius utatur. Iā uides, opi-
nor, quā perſpicunm ſit impoſitione manuū creatos fuiſſe nō
diaconos modo, uerumetiā apoſtolos atq; presbyteros. Sed
dicet Lutherus. Cur ergo Matthias nō fuerat impoſitōe ma
nuum ordinatus? Ego rurſum percontor Lutheꝝ unde no- Sctūs Matthi
uit Mathiam nō ita fuiſſe ordinatum. Si dixerit ꝙ in ſcriptu- as fuit impoſi
ris iſtud nō tradit. At hæc argumētatio quum ſit mere nega- tione manuū
tiua nihil efficit, hęc utiq; dialectica neq; raro Lutheꝝ fefellit ordinatus.
Verumtamē & ex ipis actis uideri poteſt Matthias etiam im
poſitione manuum fuiſſe cōſtitutus apoſtol⁹. Nā illic ſcribit.

Act.1. Et cooptat⁹ ẽ in nũeꝵ undeci apło͛ꝵ. At hãc cooptationẽ nõ
niſi manibus impoſitis ꝑ apłos fuiſſe factã credibile ẽ. Sed eſto
nulla fuerit hic manuũ ĩpoſitio. Põt tñ hoc in cã fuiſſe. Quia
nõdũ aduenerat ſpũs, q docuit apłos hoc ſigno donãdã eẽ grã
Impoſitio manuũ fiebat ſpiritusſcti iſtictu At poſtq̃ idip̃m reuelatiõe ſpũs habuiſſent cõpertũ, iã dein-
ceps paſſim & cõfirmãdis & ordinãdis imponebãt man⁹. Nã
certũ eẽ cuiuis p̃t, ꝙ niſi ſpũs hoc ip̃m apłis inſpiraſſet, nec hi
rẽ tã incredibilẽ tẽtaſſent unq̃, neq; ſi tẽtaſſent, ſperare tñ effe
ctũ & tã infallibiłr ſecutuꝵ qũo potuiſſent? Hæc hauddubie
ſpei certitudo q̃ tũ in hoc negotio freti ſunt apłi, palã indicat,
ſpm̃ cũ eis ſuꝑ ea re pactũ iniſſe, ꝙ ſcʒ ip̃e ep̃ſto foret grã; exhi
bitur⁹, his uł cõfirmãdis uł ordinãdis, qb⁹ illi tãtę rei cã manus
eẽnt ipoſituri. Ex q̊ loco, ſi nõ obſtinatę mẽtis eẽt Lut. ſcire fa
VII cile p̃t multa eẽ credenda, q̃ ſacris lr̃is minime cõmẽdata ſunt

¶ Ex his iã opinor manifeſtũ eſt, diaconos & p̃sbyteros im
poſitiõe manuũ ordinari, ſimul & eadẽ illis cõferri grãm, atq;
id ex inſpiratiõis diuinę pacto. Quãobrẽ quũ ad peculiarẽ ſa-
cramẽti rationẽ nihil ampli⁹ exigat, q̃ ſenſibile ſignũ & grã ex
pacto, qs deinceps heſitare poterit, qn ordinatio, ꝑ quã ceu ꝑ
Act.6. ſenſibile ſignũ cõfert ex pacto grã, ſit ꝟe ſacr̃m. Ceteꝵ ꝙ ppłi
Electio nõ fit ſuffragio ppłi ſuffragijs Luther⁹ electionẽ q̃q; fieri debere cõtẽdit, ad quem
modũ & diaconi ſeptẽ inſtituti fuerãt, nõ ualde reluctarer, ſi
ppłus poſſet ſepoſitis affectib⁹, citra cõtẽtiones & tumult⁹, de
q̊uis uno cõuenire. Verũ quũ iſtud propemodũ ĩpoſſibile ſit
ut fiat, Ecclíæ proceres ob crebra diſſidia, pariter & ſeditiões,
imo cedes, q̃ nõ raro cõtigerũt in his electionib⁹, dũ una pars
uni, atq; altera ꝑs alteri ꝑtinaciter eſſet addicta, prorſus adacti
ſunt, negotiũ iſtud authoritate ſua, incõſulto ppło tranſigere.
Cæteꝵ electio ſi ꝑ ppłm celebraret, ipſa nihilo magis aut pres
byteꝵ aut ep̃m ſacit, ſʒ poſtea q̃ qs ita fuerit electus, oꝑtet nihi
lomin⁹ eũdẽ, ab ijs (q authoritate pollẽt) rite ordinari. Qđ etiã
Act.6. in ipſis ſeptẽ diaconis erat aptiſſimũ, de q̊ꝵ ordinatione ſic in
actis tradit. In dieb⁹ illis creſcẽte nũero diſcipuloꝵ ortũ ẽ mur
mur Grecoꝵ aduerſus Hebræos eo ꝙ deſpicerent in miniſte
rio q̊tidiano uiduæ ipſoꝵ. Duodecim itaq; quũ iuſſiſſent adeſ
ſe multitudinẽ diſcipulorũ, dixerũt. Nõ eſt placitũ, ut nos de-

relicto ſermone dei miniſtrem⁹ mēſis. Circūſpicite ergo frēs, uiros ex uobis ſpectatę probitatis ſeptē, plenos ſpū ſctō & ſapiētia qbus delegabim⁹ hoc negocij. Ecce lector hic uides primū neceſſitatē ob quā aplī diaconoꝝ electionē toti multitudini pmiſerūt, nimirū, ꝙ ſubortū murmur uix aliter ſedare ualuiſſent, niſi pplˢ pro ſui animi ſnīa miniſtros accepiſſet. Cernis inſup aplˢos ita rē hāc illis pmiſiſſe ut ſibi nihilomin⁹ ipſi⁹ muneris delegationem reſeruarint. Quib⁹ (inquiūt) nos hoc negocij delegabim⁹. Porro q̄ cæremonia diaconos ipſos aplī cōſtituerint palā eſt ex ϋbis q̄ mox ſequunt̄. Et quū oraſſent (inqt) īpoſuerūt eis manus. De ieiunio q̄ꝗ ſupra locut⁹ eſt Lucas. Nā his tribus in ordinatiōe q̄uis uſi ſunt aplī, nēpe ieiunio, ꝑcationibus, & manuū impōne. Nihil ergo cū actis aplˢoꝝ pugnat factū Titi, qui fretus authoritate ſibi data p Paulū, pſbyteros in eccleſiis ordinauit, quū ubiꝗ p pſbyteroꝝ man⁹ ordinabant̄ pſbyteri. Sed neꝗ Pauli ϋba quicq̄ diſſidet ab aplˢorū exēplo, quū nō pplˢus, ſed aplī diaconis ipm munus delegaſſēt & ꝑcatione facta man⁹ ipſis īpoſuiſſent. At pplˢus (inquies) nominauit eos ſeptē eoſdēꝗ ſtatuit in aplˢoꝝ cōſpectu. Nō reluctor, Sed hæc noīatio nō fecit eos diaconos. Nā poſtea diaconi cōſtituti ſunt, manibus (ut oñſum eſt) ipſis p aplˢos īpoſitis. Clariſſimū eſt igit̄ aplˢos impōne manuū ſuaꝝ tā pſbyteros q̄ diaconos ordinaſſe. Quāobrē quū in hac ordinatione cōferebat̄ infallibilr gr̄a, niſi p ipm q ordinat̄ ſteterit, aptū eſt ordinationē eē uere ſacrm̄. Nā in eā uere cōpetit rō ſacramēti peculiaris. Eſt em̄ inuiſibilis gr̄æ uiſibilis forma, ſic ut imaginē teneat & cā exiſtat. Comitat̄ em̄ ordinationē illā uelut ſignū indubitatū & efficax inuiſibilis q̄dā gr̄a. Cæterū quū alibi de ſacerdotio ſacrificioꝗ miſſæ copioſius dicturi ſimus hic q̄tā ad ordinis attinet ſacrm̄ finis eſto.

Tribus utebā tur aplī in ordinatiōe.

Ad Titū. j.

Ordinatio eſt ſacramētū

Pollicet̄ aliū librum.

VIII.

¶ De matrimonio q̄ꝫ ꝙ & ipm idētidē ſacrm̄ ſit, paucis oſtēdere conemur, q̄q̄ idipm fide quis mlˢto facilius aſſequet̄, q̄ argumētis ullis. Mihi ſane magnope probat̄ illud Auguſtini quū dicit, Sacramētis diuinis fides, plus q̄ uerboꝝ argumētatio adhibēda eſt. Et profecto ſufficere cuiuis bn̄ chr̄iano deberet, ꝙ ecclīa nobis illa ſeptē pro ſacramētis dedit, mandans ut

Eccliæ ueritas tribus aſſerit rationibus
his fidē adhiberemus. Nā ſi repiri queat in terris uſquā ỽitas, nuſq̄ īfallibilis, quā in eccl'ia repiet. Quæ res quū ob alia m'lta tū ob tria potiſſimū ſcripturę teſtimonia, cuiq; p̄t eſſe pſpicua
Prima Ioan. 14. Matth. 28.
Et primū eſt ꝙ chr̄s q ſe ueritatē appellat, pollicitus ē ſe cū eccleſia futuꝝ, om̄ibus diebus uſq; ad cōſummationē ſeculi. Si chr̄s q eſt ipa ueritas eccleſiā nullo tpe deſtituet, certū eſt, nec eam eē ueritate deſtituēdā unq̄
Secūda. Ioan. 14.
Alteꝝ eſt, ꝙ idē ipe chriſt⁹ promiſerit, ſpm̄ ſctm̄ in eccleſia ppetuo futuꝝ, & eam ducturū in omnē ueritatē. Ego (inqt) rogabo patrē, & aliū conſolatorē dabit, ut maneat uobiſcū ineternū, ſpm̄ ueritatis Et haud multo poſt. Quū uenerit ille q eſt ſpūs ueritatis, ducet uos in oēm ueritatē. Si ſpūs ueritatis Eccleſiæ nūq̄ nō aderit, & eandem in oēm ducet ueritatē, q fiet ut pro ueris falſa nobis tradi patiat ſacramēta?
Tertia.
Tertiū eſt qđ infra ad Timotheum. 3. ſcribit, ut noris (inqt) qūo te oporteat in domo dei uerſari, q̄ ē eccleſia dei uiui, colūna & baſis ueritatis, Si domus dei quæ ē eccleſia dei uiui, ſit colūna baſiſq; ueritatis, tuere is nō p̄t, qui doctrinæ p eam traditæ cōſtāter innitit. Iſta profecto me uſq; adeo monēt, ut nō heſitāter adhereā his, q̄ ſciam p eccleſię diffinitionē eē cōprobata.
In concilio decretū eſt ſeptē eſſe ſacramēta
Quāobrē quū in œcumenico cōcilio florētiæ habito, quo græci pariter & latini cōuenerūt, diffinitū ſit, eccleſiæ ſacramēta ſeptē eſſe, q̄ gratiā digne ſuſcipiētib⁹ cōferāt, qb⁹ & matrimoniū, p ſeptimo cōnumerat, nemo deinceps orthodox⁹, de ueritatis hui⁹ determiatōe ſecū dubitare p̄t

IX

Iohānes Baptiſta occiſus ē ꝑpter adulterij correp. Iōe 3 Matth. 14 Marci. 6. Lucæ. 9.
¶ Cæteꝝ, ne cōciliū illud, citra ſcripturas & efficaces rationes, hoc decreuiſſe putet, nos quædā in mediū afferemus teſtimonia, quibus id iure feciſſe credat ab omnib⁹. Et primū me monet, & magnopere ſane Ioānis martyriū, qui pro coniugij uiolati rep̄henſione mortē oppetijt. Fuerūt utiq; ſcelera multa in ſpeciē grauiora, pro quibus coarguendis ille pateret, ſed nullū cōuenientius pro quo ſponſi amicus funderet ſanguinē quā adulteriū & coniugij uiolatio. Quum ipa potiſſimū in nō
Iohan. 3.
mediocrem chriſti iniuriā, qui ſponſus erat, redundabat. Porro ſponſum fuiſſe chriſtū Baptiſta teſtatur inquiens. Qui habet ſponſam ſponſus eſt, Amicus aūt ſponſi q ſtat & audit eū gaudio gaudet propter uocē ſponſi, hoc ergo gaudiū meū im

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

pletũ eſt. hæc Baptiſta. Ecce ſpõſus, chriſt' eſt. Eccleſia, chri ſponſa. Ioãnes, amicus ſponſi. Sicut igit' amicus ſponſi Ioannes, impẽſe gauiſus eſt de unione ſponſi & ſponſæ, hoc ẽ chri & eccleſię, ita nõ potuit nõ habere moleſtiſſimũ, hanc iniuriã publicitus irrogatã fuiſſe cõiugio, qđ comptũ habuit unionis ipſius fuiſſe ſacramẽtũ. Sed hic ſcio Luther' aiet, nos principium petere, incũbereq; nobis primũ, ut ꝓbemus cõiugiũ hui' unionis ſacramẽtũ eſſe. Iſtud, niſi fallor, poſtea faciemus. At interea uelim expẽdat lector, ꝗ̃tũ ptinuit ad amicũ ſpõſi Ioãnẽ, iniuriã ipam uindicare, quũ nõ potuit in hoc nõ ledi ſponſus, ſi cõiugiũ qđ cõiũctõis chriſti cũ eccleſia ſignũ erat, quiſmodo uiolaret. Nam ita quis facilius colliget, & uiolationem cõiugij in ipſius ſacræ unionis derogationẽ redundaſſe, & Ioannẽ appoſitæ pro uiolato cõiugio martyriũ fuiſſe ꝑpeſſum. Cauilli dilutio.

X

¶ Ceteꝝ ꝙ cõiugiũ ſiue mr̃imoniũ, ſit unionis ipi' ſacratiſſimę ſignũ, Rex illuſtriſſi. ex ipi' Pauli ꝟbis. ad Ephe. 5. hoc adeo copioſe docet, ut nõ uideã qđ facile ꝗat addi, aut ꝗ̃ poſſit Luther' tergiuerſatõe ſubterfugere, qn uel inuit' herbã porrigere debeat. Neq; em̃ ẽ qsꝗ̃, niſi pariter cũ Luthero ĩſaniat, q negare poſſit ea ꝟba de primis illis cõiugib' dicta fuiſſe. Quũ & chr̃s ĩ euãgelio Mat. parit' et Marci teſtat' idipm̃. Docet ei ex illis ꝟbis, uinculũ (qđ ẽ uiri cũ uxore) ĩdiſſolubile eẽ Ab initio (inqt) creature maſculũ & fœminã fecit eos de', ꝓpter hoc relinꝗt hõ pr̃em & mr̃em & adglutinabit' uxori ſuę & erũt duo ĩ carnẽ unã. Itaq; iã nõ ſũt duo, ſ; una caro, qđ ergo de' copulauit, hõ nõ ſepet. Perſpicuũ ẽ igit' ad uiros et uxores hęc ꝟba ſpectare. Q; ſi de cõiugib' ea dicta ſint, ꝗ̃ unionẽ illã ꝗ̃ ẽ chri ad eccl'iã ſignificet, qs nõ pſpicit primoꝝ cõiugũ copulã ei ſimilẽ fuiſſe, quã chr̃o cũ eccl'ia eẽ fatemur. Nã in ill' ꝟbis oĩno Paul' aſtruit magnũ eẽ myſteriũ, qđ ſane ꝗ̃ꝗ̃ alio ſpectet, nimiꝝ ad chr̃m & eccl'iã, tñ ex ipõ cõiugio uelut e ſigno baſiq; pullulat. Cõiugiũ itaq; mariti cũ uxore, chri & eccl'ię ſuę cõiũctionẽ inſinuat. Alioq nec uiꝝ chr̃o fœminãq; eccl'ię Paulus cõparaſſet docẽs, ita uiꝝ eẽ caput uxoris, quẽadmodũ chr̃s caput ẽ eccl'ię, iubẽsq;, ut ita uiri diligãt uxores, ſicut chr̃s eccleſiã. Et ſubdẽs ꝗ̃q; ſic ex carne & oſſib' chriſti, Eccl'iæ membra

Matrimoniũ, eſt ſignũ unionis Chri cũ eccleſia.

Matth. 19. Marci. 10.

Ephe. 5.

formati, queadmodū olim ex carne & oſſibus primi uiri, pri-
ma uxor ſumpſit originē. Quāobrē & uerba q̄ de primis ipſis
cōiugibus enūciabant annectit, nimirū hæc. Propt̄ hoc relin-
quet hō patrē & matrē & adhærebit uxori ſuę, & erūt duo in
carnē unā. Atq; ita Paulus demū infert, hoc myſteriū magnū
eē, nimirū ꝙ uir relictis parētib⁹ adhęreat uxori, & fiat una ca
ro, hoc utiq; myſteriū & ſacrm̄ magnū eſt, q̄tenus Chri cū ec
cleſia copulā repſentat. Nec inficior tn̄ ſi rē iſtā introſpectes,
puſillū quiddā eē, nēpe, ꝙ uir & fœmina cōiungant̄ in carnē
unā. Verū ſi reſpicias ipſam Chri cū eccl'ia cōiunctionē, quā
& illud cōiugiū refert, certe nō puſillū, ſed magnū myſterium
ſeu ſacramentum eſſe cognoſces.

XI ¶ Et q̄q̄ hæc ſint aptiſſima, Lutherus adhuc obſtinate pſi-
ſtit, negās matrimoniū ſacrm̄ eē. Sic em̄ ait. Et qd dicam? Ne
„ nomē qdē ſacramēti uoluit intelligere. Qd' euidēter oſtēdit,
„ quū locū Pauli Ephe. 5. tractat de matrimonio quē Paul⁹ de
„ Chro & eccl'ia ponit dicēs. Sacramētū hoc magnum eſt. Ego
aūt dico in Chro & eccl'ia. Neq; em̄ ſcriptura patit̄ ut matri-
moniū ſacrm̄ dicat̄. Hæc Luth. Sed aduerte lector q̄ neceſſita
te Luther⁹ adigit̄, ut tāto ſtudio ſacrm̄ iſtud dānare moliat̄. Is
em̄ & mordicus cōtendit in q̄uis ope bono pctm̄ eē, Fomitē
etiā in q̄tūuis ſanctiſſimis hoībus eē pctm̄. Quāobrē & actū
cōiugalē oīno negat citra pctm̄ fieri. Quo fit ut cōſequenter
matrimonij ſacrm̄ auferat. Cuius pcipua neceſſitas hæc fuit ut
actus ipſe cōiugalis citra pctm̄ exerceri poſſit, & ut uir uxori
pariter & uxor uiro ſine q̄uis in deū offenſa, debitā redderent
mutuo bñuolentiā. Nō em̄ adduci poſſum ut credā hūc actū
eē de ſe malū, ſic ut nequeat ullo pacto bn̄ fieri. Nā alioq nec
ipm deus primis ipſis mādaſſet parētibus. Qd' tn̄ feciſſe cōſtat
queadmodū aptū eſt Gen. 1. Et ne qs dicat, tūc fieri potuiſſe,
citra pctm̄, eo ꝙ caro nr̄a nōdū ſpūi rebellis facta fuiſſet, hoc
ipm rurſus Gen. 9. pro ſtatu naturæ lapſæ pcipit̄, Creſcite (in
quit) & multiplicamini. Id q̄d ſine ope cōiugali fieri neutiq̄ pt
At quicqd deus iubet eo ipo ꝙ iubeat, bonū ſit optet, queād
modū de ſpoliatis Aegyptijs eſt manifeſtū. Neq; em̄ Iudęis li
cuiſſet iſtud facere, niſi deus idipm eis an̄ pcepiſſet. Qn̄ igitur

Actus cōiugalis nō eſt de ſe malus.

hũc actũ de⁹ fieri iuſſit, certũ ē nõ eē de ſe malũ, ſed eiuſmodi circũſtãtijs agi poſſe, ut bon⁹ euadat, imo bñ fiat, et citra q̃duis pctm̃, alioq nõ dixiſſet Paul⁹. Si duxeris uxorē nõ peccaſti, et ſi nupſerit ꝟgo nõ peccauit, ecce palã teſtat̃ Paul⁹ iſtos nõ peccare. Et iteꝝ paulo poſt. Si qſidecoꝝ ꝟgini ſuę putat ſi pterea nubēdi tps, & ſic optet fieri, qđ uult faciat nõ peccat, iũgãt m̃rimonio, et hic iteꝝ affirmat Paul⁹ nõ peccare eosq m̃rimonio copulãt. Et mox in eodē capite ſubdit. Qui elocat nuptũ bñ facit. Ecce nõ mõ bonũ hũc actũ eē, ueꝝetiã bñ fieri Paul⁹ docet. Bñ inqt facit. Vt cõiuges igit̃ hũc actũ citra pctm̃ ualerēt exercere, m̃rimonij ſacr̃m iſtitutũ fuit Ceteꝝ ut ea res luculēti⁹ appeat nos q̃ſdã ꝟitates firmare moliemur ex ſcriptis, ex qb⁹ colligem⁹, m̃rimoniũ eē ueꝝ ſacr̃m, atq; id iuxta peculiarē ſacri rõnē I. Cor. 7. Hinc deinceps probat matrimoniũ eē uerũ ſacramētũ.

¶ Prima veritas eſt.

Matrimonium perfectum, eſt etiam indiſſolubile.

HVius ueritas patet Mat. 5. Ego dico uob, ꝙ qsqs repudiauerit uxorē, niſi cã ſtupri, efficit ut illa ſit adultera, & qcũq; repudiatã duxerit, adulteriũ cõmittit. Et rurſũ. 19. eiuſdē, ꝑ pe ꝟbis cõfirmat hoc ip̄ſ, et Marci. 10. chr̄s ait. Quicũq; repudiauerit uxorē ſuã & duxerit aliã, adulteriũ cõmittit aduerſus illã. Et ſi m̃lr repudiauerit uiꝝ ſuũ, & nupſerit alt̃i, adulteriũ cõmittit. & Lucę. 16. Quisqs dimittit uxorē ſuã & alterã ducit, adulteriũ cõmittit, et q dimiſſam a uiro ducit, adulteriũ cõmittit. et Paul. 1. ad Co. 7. Cõiugatis ꝑcipio, nõ ego imo dñs uxor a uiro ne ſepet̃. Q; ſi ſepata fuerit, maneat innupta, aut marito recõciliet̃, & marit⁹ uxorē ne dimittat. Ecce ĩ his oĩb⁹ patet, m̃rimoniũ (qđ inter uiꝝ & fœminã cõſenſu mutuo cõtrahit̃) mutuo cõſenſu diſſolui nõ pt, ſed q̃diu pars utraq; ſupſtes fuerit, manet quãtũ ad hoĩem ptinet indiſſolubile. Pria ueritas XII.

Is nod⁹ indiſſolubil̃, nõ ab hoĩbus, ſed a deo, cõiugũ aĩs affigit̃. Scđa ꝟitas. XIII

¶ Et hui⁹ itē ꝟitas ex Mattheo Marcoq; ꝑſpicua ē. Nã ut tradit̃ Mat. 19. Phariſei chr̄m rogãt, licet ne hoĩ diuortiũ facere cũ uxore ſua q̃libet ex cã? Chr̄s ãt r̄ndet. An nõ legiſtis, ꝙ is q fecit ab initio maſculũ & fœiam fecit illos, & dixit. Propterea deſeret hõ pr̄em & m̄rem & adglutinabit uxori ſuę, & erũt duo in carnē unã. Qđ igit̃ de⁹ copulauit, hõ ne ſeparet. Ecce chr̄s apte dicit hãc indiſſolubilē cõiugũ copulã a deo ꝓceſſiſſe

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

In q̄ re ſubſcribit & Marc⁹ ca.x. Quãobrē aptũ ē, cõiuges au
thoritate dei mutuo copulari, nexuq; quodã ab eodē alligari,
qui, quantũ ad hominem pertinet, indiſſolubilis eſt.

XIIII ¶ Nõ eſt hęc ĩdiſſolubilitas plene abſoluta niſi per fidem Chriſti & tempore plenitudinis gratiæ.

Tertia ỽitas ¶ Nõ antea mr̄imoniũ plenã & abſolutã pfectionē ſortit, q̄ ps
utraq; chr̄ianiſmũ accepit. Qm̄ ſi quũ alter cõiugũ Chr̄i fidē
admiſerit, factuſq; ſit chr̄ian⁹, ps altera nolit ĩ Chr̄m credere, ſ;
Chr̄i fidē penit⁹ aſpnat & odio noĩs chr̄iani repudiat, ſiue ma
ritus fęminã, ſiue maritũ fœĩa, iã ea ps q ad chr̄m cõuertit, ſui
iuris ē, nec ita ſeruituti ſubdit, ut teneat alterã ſeq, ſ; quũ uelit
alij cuilibet ſe cõiugare poterit. Iſtud Pau. j. Co. 7. docet inq
ens Q; ſi icredul⁹ diſcedit diſcedat. Nõ ei ē ſeruituti ſubiect⁹ fr̄
aut ſoror in hmõi. Ecce tã fœię q̄ marito, ſi priusq̄ ad chr̄ianiſ
mũ uenerit, copulã quãlibet inijerit, & ps altera q̄ fuerit incre
dula, diſceſſerit odio Chr̄i, liberꝝ facit Paulus, ut diſcedat, nec
eã ſeq teneat. Quãobrē & palã ē ipm cõiugiũ, q̊d antea fuerat
Math. 19 uel iter Iudęos cõtractũ, neq̄q̄ plenã & abſolutã indiſſolubili
tatē habuiſſe, nec obſtat q̊d ſupius adductũ eſt, nēpe q̊d de⁹ co
pulauit hõ nõ ſeparet. Nã hoc diuortiũ fit nõ hoie, ſ; authore
deo, q talē chr̄ianis p̄ſtitit libtatē, ne ſi partē incredulã ſeq̃rent
piclitaret eoꝝ fides. Vñ p̄t & cuiuis eē pſpicuũ, nõ prius acce
piſſe mr̄imoniũ cõpletã & abſolutiſſimã pfectionē ſuã, q̄ chr̄s
eccleſiã ſibi copulauerit, hoc eſt ſub tēpore plenitudinis gr̄æ.

XV ¶ Quoties deus ita cõiuges alligat, grãm item cõfert, qua ſerua re facilius queant indiuulſam uitæ cõſuetudinem.

Quarta ỽitas ¶ Et iſtud intelligo, ſi nõ p ipſos cõiuges ſteterit, q̊ minus ipſi
grãm accipiãt. Neq; em̄ ex baptiſmo, aut euchariſtia, aut alio
Matrimoniũ digne ſuſcipientibus confert grãm ſacr̄o q̊uis, gr̄a cõfert, his q inter ſuſcipiēdã mortalis culpæ re-
pagulũ obijciũt. Nã q̄tũ in his fuerit q copulãdi ſunt, obſtacu
la q̄q; prius amolienda ſunt, & animi p̄parãdi: quēadmodũ &
Prouer. 16. Salomon ĩ prouerbijs ait, hoĩs ē aĩm p̄parare. Et apud Matt.
Matth. 3. Eſaias dixiſſe tradit, parate uiã dñi. Si cõiuges ita ſuos aĩos p̄-
parēt nõ eſt dubiũ, qn de⁹ cõtrahētib⁹ grãm infundet. Et hic
Ratio. primũ uideam⁹ q̄ ſit iſtud rõni cõſentaneũ, mox ỽo p ſcriptu-
ras idipm oñdemus. Certũ eſt hũc nexũ, q̊ uir uxori ſuę nectit
(ſi qs attente cõſyderet) eē pdifficilē, nimiꝝ ut ab ea ſi uel ira-

cũda,ſiue iurgatrix,aut maledica,ſi malis morib⁹,ſi temulẽta, Mat 19
guloſa,uagave fuerit,ſepari nõ liceat.Propt̃ q̃d & apl̃i Chrõ
dixerũt.Si ad iſtũ modũ h3 cã hoïs cũ uxore,nõ expedit cõtra
here mr̃imoniũ.Par itaq3 cõueniret immẽſę largitati dei,q tã
opulẽt⁹ ẽ in miſcdia,tã arcto uinculo cõiugatos aſtringere, ni
ſi parit̃ & grãm donaret,q̃ poſſent ĩ ipſo nexu durare placidi⁹
tribuſq3 bonis illis inſeruire,nẽpe ꝓlis fideiq3,& ſacri.Nã dif- Sine gr̃a non
ficile ẽ,ne dicã ĩpoſſibile,ut a cũctis cõiugatis citra q̃duis auxi ſeruant̃ bona
liũ gr̃ę,ꝓlis bonũ ſtudioſe curet̃,fides utrinq3 ſeruet̃ ĩtegre,ac coniugij
demũ ut ſũme illi⁹ cõiunctionis Chr̃i uidelicet & eccl̃ię ſignũ
haudq̃q̃ uiolet̃.Sed dicet q̃ſpiã.Neq3 iã iſta fiũt ab oïb⁹, q ma Obiectionis
trimoniũ alioq legitime ſuſcipiũt.At huic r̃ndeo,nõ id eueni dilutio
re,ꝙ ſacr̃o mr̃imonij deſit gr̃a,ſ3 magis ꝙ illi q ſic copulãt̃ gr̃ę
deſunt.Quũ ſicut de Roboã ſcriptũ ẽ,corda ſua neutiq̃ ꝑpara 2.Philip.12
uerint,ut q̃rerẽt dñm.Cęter his q ſe rite ꝑparãt,nõ ẽ dubiũ
qn gr̃a cõferat̃.Nũq̃ ei de⁹,ꝑſertim hoc tp̃e plenitudinis gr̃æ
queq̃ donat aliq̃ munere qcq̃ faciẽdi,cui nõ cõferat grã3 q̃ ua
leat idip̃m ĩplere.Quãobrẽ & cũ in hoc munere fœdereq3 cõ
iugali,de⁹ marẽ ac fęminã ĩdiſſolubil̃r colligauerit,nemini de
bet ãbiguũ eẽ,qn grãm idẽtidẽ largit⁹ ſit,q̃ digne queãt actũ
illius muneris exercere.Sed age ſcripturis iſtud cõprobemus

¶Occurrit hic primũ ꝑter ea q̃ ſupius attulimus, iſtud q̃d XVI
ab initio feciſſe legit̃ deus,nimir ubi cõiunxiſſet primos parẽ Authoritati-
tes nr̃os,bñdixit eis & dixit,creſcite & multiplicamini. Nec bus probatur
fuit iſta bñdictio bñficẽtia q̃dã corporalis dũtaxat,uerũetiam matrimoniũ
ſpiritualis.Nã operat̃ bñdictio dei,iuxta capacitatẽ eor qui- cõferre grãm.
bus benedicit.Q3 q̃ eĩ creaturæ cæteræ,quibus illic bñdixe Gen̄.I.
rat,nullã inde grãm ſpũs reportaſſent,nimir ꝙ nõ erãt huius
gratiæ,capaces,hoïes tñ ratione ꝑditos nihil uetuit(quũ ipſi
bñdicerent̃) accipere grãm.Nã cui ꝑt ambiguũ eſſe, quin pu
elli(quibus Mat.x.Chriſtus bñdixit)grãm ex ea benedictio-
ne ſint aſſecuti.fuerant enim gratiæ capaces.

Sed & Ge.9.quũ deus Noe parit̃ & filijs eius bñdixiſſet,iuſ-
ſiſſetq3 creſcere & mľtiplicare,nõ ſolis eor corpalib⁹ uirt⁹ q̃dã
ea roborãs,uerũetiã & mẽtibus gr̃a diuinit⁹ imprimebat̃.Q3
ſi tũc quũ decurreret tẽpus naturæ uitiatę,neq3 cõiugij ſacr̃m

adhuc eſſe plene abſolutũ, ita patriarchis illis deus negocij cõ-
iugal' cã bñdixiſſet, nũc ſub tpe plenitudĩs grãe, & quũ pleniſ
ſime sacrm̃ iſtud abſoluat nexuq; penitus indiſſolubili cõiuga
Tobiæ. 6. tos alligauerit, nulla reſperget eos bñdictõis ſuę grã? Dein
ſuccurrit et illđ qđ in Thobia ſcribit, nimirũ ꝙ ĩ eos q cõiugiũ
ita ſuſcipiũt, ut deũ a ſe & a ſua mẽte excutiant, & ſuę libidini
ita uacẽt, ſicut equ⁹ & mul⁹, demoniũ hʒ ptãtẽ. Quũ ediuerſo
fiat his, q filiorũ amore, magis q̃ libidĩe ducti copulãt. Nã & a
demonijs hi tuti ſũt, & ĩ ſemĩe parit Abrahę bñdictõem in fi
lijs cõſequũt. Sic de⁹ cõiugijs pie cõtractis aſpirauit, ut talẽ cõ
iugib⁹ imptiret grãm, quũ nõdũ illđ magnũ de chro et ecclĩa
myſteriũ eẽt reſeratũ, neq; ꝑrſus ĩdiſſolubile cõiugiũ factũ eſ-
ſet, & nũc qñ chrs uere ſpõſus ecclĩã ſibi in ſpõſam copulaue
rit, tãtiſq; mrĩmoniũ decorauerit ꝑconijs, nullã his q ſanctę cõ
iugant donabit gratiã? Sed iam ueniamus ad nouã legẽ.

XVII ¶ Paul⁹ priori ad Theſſa. 4. ſic ait. Hęc ẽ uolũtas dei ſctifica
tio ura, ut abſtĩeatis a ſcortatõe, & ſciat unuſqſq; urm, ſuũ uas
poſſidere cũ ſctificatõe & honore, nõ cũ affectu cõcupiſcẽtię
queadmodũ & gẽtes q̃ ignorãt deũ. certũ ẽ his ṽbis nõ id mo
litũ fuiſſe Paulũ, ut Theſſalonicẽſes cũcti uiuerẽt celibes, aut
q cõiugati fuiſſent ĩter eos, ſeſe ꝑrſus cõtinerẽt ab uxorib⁹. nã
J. ad Co. 7. qđ ĩ alijs oĩb⁹ ecclĩjs hac de re ſtatuerit teſtat, nimi
rũ ut ob ſtupra uitanda ſuã qſq; uxorẽ, & ſuũ q̃q; uirũ habeat
utq; uir uxori debitã bñuolentiã reddat, ſilr & uxor uiro. Ad
dit q̃q; ꝙ uxor ꝓprij corpis ius nõ hʒ, ſʒ marit⁹, ſilr & maritus
ꝓprij corpis ius nõ hʒ, ſʒ uxor. Neq̃q̃ igit illis ṽbis Paul⁹ theſ
ſalonicẽſib⁹ uſum opis cõiugal' interdixit. Quãobrẽ nec act⁹
cõiugal' obſiſtit aut honori aut ſctificatõi uaſorũ, ſiue corpa ui
rorũ, ſiue ſuarũ cõiugũ ꝑ uaſa, mauis ĩtelligere. quũ Paul⁹ itaq;
dicat uolũtatẽ dei eẽ ut ſctificẽt, & ut ſciat unuſqſq; ſuum uas
poſſidere ĩ ſctificatõe & honore, qs iã dubitare pt an cõiugatis
q nullo affectu cõcupiſcẽtię ducti, ſed ꝓcreãdę ꝓlis & uitãdę
ſcortatõis cã cõiugiũ inijerũt, grãʒ donauerit de⁹, q̃ tã mẽte q̃
corpe ſanctos, ĩ ope cõiugali ſeruare ſeſe ualeãt. Atq; adhuc
ſpectat & illđ Pauli ad He. 12. Honorabile ĩter oẽs cõiugiũ, &
cubile ĩpollutũ. Ecce cõiugiũ uocat honorabile Paul⁹, & eorũ
cubile teſtat ĩpollutũ eẽ, Quãobrẽ & pt adeo ſctẽ mutua cõ-

ĩugib⁹ reddi bñuolẽtia, ut nec act⁹ cõiugal̃ eos pc̃tõ q̃uis pro-
phanet aut polluat. Nã ſi labe q̃uis pc̃ti uel aı̃os polluat, ul̃ de-
decore q̃libet afficiat corpa, iã nõ erit honorabile cõiugiũ, nec
ĩpollutũ cubile reputabit̃. At iſtđ, qs nõ ĩtelligit, p̃ſtari neq̃q̃
poſſe citra q̃duis donũ grãe His itẽ ſuffragat̃ & illud Pauli.
J ad Co. 7. Sc̃tificat⁹ ẽ marit⁹ incredulus p uxorẽ q̃ credit, &
ſc̃tificata ẽ uxor ĩcredula, p maritũ q credit. Quę ꝟba ſic opi-
nor accipi dñt, ꝙ id op⁹ maritale, q̃d cũ uxore orthodoxa ma-
rit⁹ incredul⁹ exercet, nõ ĩputabit̃ illi ad mortalẽ culpã, ſed is
act⁹ a mortali culpa ꝓtegit̃ p uxoris fidẽ, & p grãm nexus, q̊
interim uiro colligat̃, q̃ diu nolit is ab illa diſcedere. Q, ſi ui-
ro prorſus ĩfideli cõtigat iſtud, ꝓpter fidẽ & grãm nexus, q̊ iã
nec prorſus ĩdiſſolubil̃r ei copulat̃ uxor, qđ ſperabim⁹ ubi uin-
culũ prorſus ĩdiſſolubile fuerit, & ĩtegra de chr̃o fides ĩ utroq̃ʒ.

Adde ꝙ. J. ad Thi. 2. Paul⁹ tm̃ ſc̃tõ cõiugio tribuat, ut dicat
etiã ꝓmereri cõiuges p filioꝝ gñatõem. Saluabit̃ (inq̃t) mulier
p filioꝝ gñatõem, ſi pmãſerit in fide, hoc ẽ ſi eo aı̃o genuerit
eos mulier, ut chr̃o iſereret̃. Atq̃ gñare qs dubitat op⁹ cõiugij
eẽ. Quocirca & p ip̃m op⁹ mulier q̃ ſanctã & ſyncerã in chr̃o
ꝓlis educatõem ſibi ꝓponit, ſalutẽ eternã ſibi ualet ꝓmereri,
Id qđ ſine grã fieri neq̃q̃ p̃t. Poſtremo queãdmodũ ſupra
dixim⁹. J. ad Co. 7. Paulus affirmat nõ peccare eos q ſc̃tẽ cõiu-
gãt. Si duxeris (inq̃t) uxorẽ, non peccaſti. Et ſi nupſerit uirgo
nõ peccat, et paulo poſt. Qui uirginẽ ſuã nuptũ elocat, bñ fa-
cit. Verꝫ ſi cõiugal̃ actus neq̃at abſq̃ʒ pc̃tõ fieri, q̃uo nõ pecca-
bit q cõſentit in illũ, aut q p̃t bñfacere, q ſibi cõſci⁹ ẽ, eo ip̃o (qđ
agit) peccare, ſimul & actũ ꝑpetrare malũ. Q, ſi bon⁹ act⁹ fue-
rit, & bñfaciat is q illũ operat̃, quũ id ſine grã fieri nequeat, qs
nõ ꝓſpicit cõſequẽs eẽ, ut deus quũ nexũ indiſſolubilẽ affigat
infundat pariter & grãm; Sed hæc pro q̃rta ſufficiũt. Quĩta ꝟitas.

Nec iſta fiunt abſq̃ʒ ſenſibili ſigno, quo certo conſtet iam
hui⁹ indiſſolubil̃ uinculi gratiã, cõiugib⁹ ipſis eẽ donatã. XVIII

¶ Et hui⁹ itẽ ueritas ẽ dilucida. Nã et ſi uir qſpiã nõ cõiugat⁹
rẽ habuerit cũ fœmina ſil̃r incõiugata, niſi parit̃ manifeſtis uer-
bis, aut alijs euidẽtib⁹ indicijs, mutuũ int̃ ſeſe cõtractũ fecerit,
mutuoq̃ʒ ſpoſpõderit alter alteri, nullũ adhuc m̃rimoniũ agit,
neq̃ʒ uinculo ĩter ſe uinciũt qđ nõ facile diuelli q̃at, ſed oĩno li-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

beꝝ ē utriq;, q̄ primū uoluerint ab inuicē diſcedere. Veꝝtñ ſi
fuerit uterq; ſui iuris, & ab alieno cōtractu penit⁹ liber, neq; le
Signa ſenſibi- gittimū aliqd īpedimētū īterceſſerit, ſi iā uerbis aut iudicijs id
lia ueri matri- palā teſtātib⁹ ſua corpa mutuo cōmutauerint, ſctē ſe p̄parētes
monij ad ſacr̄m iſtud pagēdū, hauddubie nodus īdiſſecabil̄, et gr̄a pa
riter eoꝝ animis diuinit⁹ infūdūt. Signū ergo ſenſibile tā nex
us hui⁹ īdiuiſibil̄, q̄ gr̄ę, qua pfundūt cōiugū animi, uerba ipſa
ſunt, aliaq; iudicia qbus cōtract⁹ utrinq; fit. Nā ſi cōtract⁹ clau
dicet ex alterutra parte, nihil agit, nullū obfirmat mr̄imoniū.
Ceteꝝ, q̄tū ad hęc uiſibilia ſigna ptinet, Luth. nō admodū re
luctat. Sic ei haud pcul ab eo loco (quē iā oppugnam⁹) de ma
" trimonio loquit. Matrimoniū (inqt) adeo nō ē res abſcōdita,
" aut fide pcepta, ut niſi palā ob ocl'os fiat, matrimonium eē nō
" poſſit, cū ſit copula maris & fœiæ externa, & publica pfeſſio
ne & cōuerſatiōe firmata. Hacten⁹ ille. Quæ uerba ſane q̄tū
ad poſteriorē ptē attinet, plane docēt, nō eē matrimoniū, niſi
manifeſtis indicijs & ſignis aptiſſimis, quę palā ob ocl'os facta
ſint, firmatū fuerit. Ceteꝝ q̄tū ad priorē ſpectat ptē qs nō ui-
Matrimoniū eſt res q̄dā fi- det ex illis q̄ ſupra collegim⁹, aptiſſimā ī ſe cōtinere falſitatem
de percepta nēpe q nō ſit mr̄imoniū res q̄dā obſcōdita fideq; pcepta. Nā
ſi nihil aliud ī penetralib⁹ aīoꝝ gerat, q̄ q̊d palā ob ocl'os fiat,
nulla cōiugib⁹ gr̄a cōfert, nulloq; diuinitus indiſſolubili uin-
ciunt nodo. At nod⁹ iſte ſi defuerit, qs ullū affirmabit adhuc
pactū eē mr̄imoniū? Quāobrē cū nob⁹ iſte, res q̄dā abſcōdita
ſit, & nō aliter q̄ fide pcipiat, & quū gr̄a ſil̄r, q̄ cū hoc nodo, ni
ſi p cōiuges ſteterit, parit infundit inuiſibilis fuerit & ſola fide
cognita, quū deniq; cōtractū ipm, q ceu ſenſibile q̊ddā ſignū
forinſec⁹ agit, tā indiuulſibilis ille nod⁹, q̄ gr̄a comitat, qs nō
dilucide cernit mr̄imoniū q̊d trib⁹ iſtis cōficit rē quādā abſcō-
Matrimonij ditā eē fideq; pceptā & optimo iure uocatū eē ſacr̄m. Eſt ei &
definitio. iuxta peculiarē ſacr̄i rōnē, mr̄imoniū inuiſibilis gr̄æ uiſibilis
forma ſicut imaginē gerat & cā exiſtat. Nā palā ex p̄dictis eſt
cōtractū ipm exteri⁹ initū, interioris nexus, q ex deo ē, pariter
& gr̄ę ſignū & cauſam eē, qn̄ protin⁹ hoc exhibito ſigno, ſi ni
Obiectionis hil aliud obſtiterit, & nexus indiſſolubilis, & gr̄a parit inuiſi-
dilutio bilis a deo cōferant. Q; ſi qs obiecerit poſſe cōtractū hunc
fieri ſine gr̄a, ſupra rn̄dim⁹ baptiſmi parit & euchariſtię ſacr̄a

cõerri poſſe citra grãm. Atq̃ nihil e min⁹ grãe ſigna ſunt & q
dẽ infallibilr efficatia, ſi tñ illi, q ſuſceperint, nullũ p̄ſtiterit ob
icẽ, ſed ad eadẽ ſuſcipiẽda ſe rite p̄parauerint. Atq; ita de mrĩ-
monij ſacro parit̃ ẽ dicẽdũ. Nihil eĩ dubitam⁹ qn cõtrahẽtib⁹
mõ ſua corda digne p̄pararẽt, grãm largieẽ de⁹. Et ſi cõtractũ
grã nulla cemiteẽ, nõ id dei, ſʒ cõtrahẽtiũ culpa certiſſimũ ẽ ꝓ
uenire. Et qm̃ iſtud ex ſcripturis adeo dilucidũ ẽ, q̃s ãbigere
poterit, qn eiuſmõi pollicitationẽ de⁹ emiſerit aliqñ, tãetſi nuſ
q̃ in ſcripturis ipſa legat aperte facta, ſicut neq; pro Euchari-
ſtiæ ſuſceptione gratia legitur uſquã apertis promiſſa uerbis.
Cernis ergo lector cõciliũ Florẽtinũ, haudq̃q̃ temere decre-
uiſſe, mrĩmoniũ unũ e ſeptẽ ſacris eẽ, q̃ cõferũt grãm. Et huic
ſane cõcilio, q̃ vlẽm ecclĩã, tã ex grecis q̃ ex latinis cõgregatã
rep̄ſentabat, etiã citra ſcripturas merito credẽdũ ẽ, tũ propt̃ ue
ritatẽ Chri q nec illis defuit, tũ ꝓpt̃ ueritatẽ ſpũs q p̄petuo no
biſcũ reſidet, tũ deniq; propt̃ ipſam ecclĩã rep̄ſentatã, quã co-
lũnã & baſim ueritatis nihil uerit⁹ ẽ Paul⁹ appellare. Cæterũ
cũ res ipſa, tot ſcripturis inſup dilucida ſit, q̃s niſi ꝓrſus ĩſan⁹,
& oĩno mẽtis obſtinatiſſimę fuerit, hęſitare deĩceps hac de re
poterit & eã in dubiũ ullo pacto reuocare, ¶ Iã q̃ tũ opinor, ni
hil ĩ maledicẽtiſſimo Lutheri libello, q̃d alicui⁹ momẽti fuerit
a no b̄ p̄termiſſũ ẽ, cui nõ abũde rñdimus, p̄terq̃ cõuitijs ipis q̃
quũ oẽm modũ, & malitiã itẽ exceſſerint oẽm, iuſtiſſime in ca
put authoris ſui ſua ſpõte recidere paſſi ſum⁹. Neq; ei q̃cq̃ ãbi
go qn ęquus lector, q ſuſceptã ab illuſtriſ. rege ueritatis catho
licę defenſionẽ, & eiuſdẽ ueritatis p̄ hũc ipiſſimũ hęreſiarchã
uirulẽtiſſimã oppugnationẽ digne librabit, hũc oĩbus illis cõ
uitijs, & lõge plurib⁹, fuiſſe digniſſimũ arbitrabit̃. Sed & tm̃
obforecert⁹ ſum ut bon⁹ q̃ſq̃ ob ullã Luth. maledicẽtiã aut cõ
uicia, regẽ optimũ ul̃ tãtillũ lędi cẽſeat, ut cõtra magis, ob hęc
& multo quidẽ clariorẽ, ſplẽdidiorẽ, illuſtriorẽ euaſiſſe dijudi
cet. Iam optime lector uale. ¶ τέλος.

Sacra ſũt grãe ſignã infallibilia, licet nõ ſp̄ ſequatur.

Epylogus.

Concluſio authoris.

¶ Errata aliq̃t p̄pauca. ¶ Folio. 4. facie. 2. linea. 32. lege liceat eos
Fo. 5. fa, 2. li. 22. le. cap. 28. fo. 7. fa. 2. li. 5. le. ſe purgare. fo. 7. f. 2. li. x
le. q̃ de dęmõe. fo. 7. f. 2. li. 16. purgare ſtuduerit. fo. 15. fa. 1. li. 27. ſuis
ĩprobitatib⁹. fo 22. 2. 18. & mãdatis. fo. 26. 2. 31. ac proiñ. fo. 33. 2. 17.
ut inciderit. fo. 52. 2. 32. miſſã ceu. fo. 52. 2. 32. ſint de. fo. 53. 1. 9. a ſe la
tã. fo. 54. 2. 34. ac ꝓiñ teſtamẽti p̄ſtã. fo. 57. 1. 4. illuſtriſ. regi. fo. 58. 1
25. q̃cq; nutabũdũ. fo. 62. 1. 8. eẽ ꝓmiſſionẽ. fo 62. 34. q̃ddã iiebãt. fo
69. 1. 36. ul̃ cogitat. fo. 73. 2. 14. neq; ſignũ, neq;. fo. 78. 2. 36. ut ſit pla
fo. 79. 1. 30. ruſũ imolari &. fo. 79, 2. 19. quis lector. Anno. 1525.